

Vědeckofantastická literatura (Sci-fi)

V posledních desetiletí zaznamenává tento žánr obrovský rozmach a stoupá obliba u čtenářů. Jde vlastně o vypravování příběhů z blízké či vzdálené budoucnosti, meziplanetárních objevech atd.

Česká sci-fi

- za zakladatele je považován **Jakub Arbes**, který je autorem tzv. **romanet** – jsou to krátké příběhy s tajemným dějem, který je ale v závěru logicky vysvětlen. **Newtonův mozek**, **Svatý Xaverius**.

Karel Čapek

– **R.U.R.**, **Krakatit**, **Válka s mloky** a **Továrna na absolutno**.

Josef Nesvatba

– **Vynález proti sobě** – (Blbec s Xaveninde) – příběh, který se odehrává v době 2. sv. Jeho hlavním hrdinou je dospívající chlapec Bruno, který je na jednu stranu slabomyslný, na druhou je geniálně matematicky nadán. Podaří se mu tajně skonstruovat řízené střely a ty používá proti svým „nepřátelům“. V závěru je odhalen a před zraky své matky zabit ranou do týla. vzniká morální otázka: *Co je morálnější? Zabít pár jednotlivců, nebo ve jménu války miliony lidí?*

Vladimír Páral

Válka s mnohozvířetem zmutovaný smog
Romeo a Julie 2300

Ondřej Neff

Podivuhodný svět Julia Vernerera

Světová Sci-fi

Julius Verne

– zakladatel světové sci-fi, většinu vynálezů, které předpověděl jsou dnes realitou.
20 000 mil pod mořem, **Cesta kolem světa za 80 dní**, **ocelové město**, **5 neděl v balónu**.

Ray Bradbury

Mart'anská kronika – vize autora o možné nukleární katastrofě, která zničí život na zemi a zbytek lidstva se rozhodne osídlit mars.

451° F – příběh lidské společnosti v níž se mění úloha hasičů – už nemají požáry likvidovat, ale zakládají je a pálí při nich knihy.

Artur C. Clarke

Vesmírná odysea 2001 – jde o vesmírnou misi, loď Discovery, kdy palubu lodi ovládne PC, který likviduje jednoho kosmonauta po druhém. Poslední z nich se zachrání vystřelením se do časoprostoru.

Rajské fontány – rychlovýtahy mezi zemí a měsícem.

Icas Asimov

Stanislav Lem

J. Wydham

Drama mezi válkami

Hry Karla Čapka

Činnost Osvobozeného divadla

D 34 Emil František Burian

Osvobozené divadlo

– vzniklo koncem 20 let 20. století a první hra – **Vest pocket revue**. Divadlo trvalo do roku 1938, kdy byla jeho činnost zakázána pro politickou satiru. Za zhruba 10 let existence uvedlo divadlo kolem 20 her, které reagovaly na aktuální problémy. Hospodářská krize, nastupující fašismus, nebezpečí války. Nedílnou součástí jejich divadelních her se staly tzv. **forbíny** – scény před oponou v níž oba s humorem improvizovali na nějaké téma.

Caesar, Kat a blázen, Rub a lic, Osel a stín, Těžká Barbora, Balada z hadrů a jiné. V době 2. sv. oba emigrovali do USA. Po válce se oba vrátili a dostavila se u nich umělecká a tvůrčí krize. **Voskovec** – byl navíc znechucen vývojem politických poměrů u nás tak emigroval zpět do USA. **Werich** – zůstal přestože byl vystaven mnoha politických tlaků a bylo mu znemožněno tvořit. **Filmová tvorba: Císařův pekař, pekařův císař, Byl jednou jeden král. Televizní povídky: Uspořená libra, Fymfárum, Italské prázdniny**. Nedílnou součástí osvobozeného divadla byl **Jaroslav Ježek**.

D 34 – založil **E. F. Burian** – jde o tzv. **Režisérské divadlo** tzn. že uváděli hry našich i světových autorů. Poprvé na scéně D 34 v době války

Ota Pavel

(1930 – 1973)

– narodil se v rodině židovského obchodníka a prožil celkem šťastné dětství, to však ukončila 2. sv. a perzekuce židů. 2 jeho starší bratři i tatínek museli odjet do koncentračního tábora. Ve tvorbě Oty Pavla můžeme najít 2 témata:

1) **Vzpomínky na dětství – tatínka rybáře: Smrt krásných srnců, Zlatí úhoři, Jak jsem potkal rybu.**

2) **Sport: Dukla mezi mrakodrapy, Výstup na Eiger.**

Smrt krásných srnců – v okamžiku, kdy se otec dozví, že jeho 2 synové mají jít do koncentráku, rozhodne se je naposledy pořádně nakrmit. Vydá se chytat ryby, ale ty mu neberou, a tak se rozhodne ulovit srnce. Stojí ho to hodně přemáhání protože „zabít srnce je jako zabít člověka“ Riskuje svůj život, ale srnce donesl. Snad i díky tomu hoši koncentrák přežili a vrátili se.

Norbert Frýd

(1913 – 1976)

– působil jako filmový pracovník, psal romány autobiografické i cestopisné povídky. Jeho nejznámější protiválečný román: **Krabice živých** – hlavním hrdinou je filmař Zdeněk Roubíček, který za války projde několika koncentračními tábory aby skončil ve fiktivním táboře Gigling. Zde dostane funkci písaře a do správy kartotéku živých a mrtvých vězňů. Manipulací s kartami se mu podaří zachránit několika lidem život.

3 malé ženy – (Kat nepočká) – hl. hrdinkou filmová herečka za níž přichází její přítel a žádá její klíče od bytu ona nic netuší a klíče mu půjčí a pak je překvapena, když si pro ni uprostřed natáčení přijde gestapo a odsoudí ji k trestu smrti za to, že ukrývala pronásledovaného muže ve svém bytě. Filmaři přemluví gestapo, aby mohla alespoň dokončit film.

Ladislav Fuks

(1924 – 1994)

– představuje v našem literárním kontextu významnou osobnost, svými náročnými psychologickými prózami, v níž reaguje na problematiku židů za 2. sv. **Pan Theodor Mundstock** – příběh malého židovského úředníka, který žije v neustálých obavách, že ho povolají do KT. Aby lépe jednou zvládl možné útrapy, vytvoří si doma soukromý KT a fyzicky se týrá. Dílo však končí tragikomicky, kdy hl. hrdina zahyne pod koly nákladního auta při cestě na transport. **Spalovač mrtvol** - hl. hrdina je muž, který pracuje jako zaměstnanec krematoria. Zpočátku neškodný podivín se ale za války změní v lidskou zrůdu, která je ochotná ve svůj vlastní prospěch zavraždit i nejbližší, později končí v psychiatrické léčebně. **Mí černovlasí bratři** – o středoškoláckých židech, kteří jsou vystaveny nesnesitelné šikaně profesora zeměpisu. Jednoho z nich dožene k sebevraždě, ostatní pak končí v židovských getech.

Bohumil Hrabal

(1914 – 1997)

– je to jeden z našich nejvýznamnějších současných prozaiků. Vystudoval práva a přesto byl nucen vykonávat podřadná povolání: kulisák, osvětlovač, ve sběrných surovinách, teprve v 60 letech se stal spisovatelem. Ve svých knihách vzpomíná na své dětství v Nymburském pivovaru **Postřižiny**.

Hodiny tanečních pro starší a pokročilé – experimentuje zde s novou formou díla, protože kniha je psána formou 1 souvětí. **Slavnosti sněženek** – zde zachytil život chatové oblasti Kersko, kde měl chatu. **Perlička na dně** a **Pabytelé** – zde zachytil život lidí z okraje společnosti **Ostre sledované vlaky** – hl. hrdina mladík Miloš Hrma, který má neustále milostná trápení a nevěří si jako muž. V závěru knihy se však zachová jako muž - hrdina, když vyhodí do povětří německý transport a zaplatí za to svým životem.

Obsluhoval jsem anglického krále, Příliš hlučná samota.

Karel Ptáčník

(1921 – 2002)

– jeho nejvýznamnější románem je **Ročník 21** ve kterém vypráví příběh skupiny mladých chlapců, kteří byli za války tzv. **totálně nasazení** na práce v Německu. Kladným hrdinou je Honzík, který spojí svůj život s antifašistickou dívkou Kety. Zápornou postavou je Olin, který spolupracuje s němci, ale v závěru je jimi zastřelen. Sympatickou postavou je starší muž Kovanda řečený táta, který chlapce povzbuzuje. Na toto dílo volně navazuje trilogie: **Město na hranici, Noc odchází ráno** a **Šestapadesátý** – Ptáčník zde zachytil poválečné osídlování pohraničí, konkrétně Bruntálu, protože zde 10 let pracoval v národním výboře. V 60 letech vydal román **Chlapák** ve kterém hl. hrdina prožívá osobní krizi a rozpad manželství a Ptáčník se jeho ústy vyjádřil k okupaci Československa ruskou armádou v 68. Rázem se jako spisovatel ocitl na „indexu“.

Dům uprostřed města – zachytil zde svou práci v pojišťovně. **Fasáda** – zachytil pokus 5 důchodců žít společně pod 1 střechou. **Ta maličká je má** – zachytil zde slasti a strasti nastávajícího tatínka.

Jan Otčenášek

(1924 – 1979)

– působil jako spisovatel, filmový dramaturg a scénárista. Jeho nejvýznamnějším dílem je novela **Rómeo, Julie a tma**. Vypráví zde příběh středoškolského studenta Pavla, který se ujímá židovské dívky Ester a ukrývá ji v pokojíku za otcovou dílnou. Nosí ji sem jídlo a mladí lidé se postupně sblíží a zamilují se. Postupem času však německý donašeč Rejsek přijde na to, že se Ester v domě ukrývá a ona v okamžiku kdy si uvědomí, že ohrožuje životy nevinných lidí, vybíhá na ulici, kde je zastřelena.

Hrdina Pavel se nám objevuje v dalším díle **Kulhavý Orfeus** – příběh skupiny studentů, kterým bylo znemožněno studovat a byli nasazení na práce v německých továrnách. Tak založili odbojovou skupinu Orfeus a snaží se škodit Němcům. **Občan Brych** – zde vylíčil příběh intelektuála, který se vůbec nezajímá o politiku a za kterým v době komunistického převratu v roce 48 přichází jeho přítel, aby sním emigroval do západního Německa. Jedna noc se zbohatlíky v chatě na hranicích však postačí Brychovi k tomu, aby změnil rozhodnutí a vrátil se zpět. **Když v ráji pršelo** – příběh dvou mladých lidí (vysokoškoláků), kteří odmítnou teplý blahobyt v Praze a odchází na Šumavu budovat české pohostinství.

Arnošt Lustig

(1926 –)

– je židovského původu a většina jeho děl proto odráží problematiku židů za války. On sám prošel koncentračními tábory a ztratil své nejbližší. Nejvýznamnějším protiválečným románem je dílo **Dita Saxová** – příběh židovské dívky, která projde koncentračním táborem a přijde v něm o celou svou rodinu. Po skončení války je jí pouhých 19 let a žije v dívčím internátě v Praze. Poznamenaná vším čím prošla není však schopna navázat ani milostný, ani přátelský cit. Po čase se objevuje muž, který i sdělí, že zdědila větší majetek. Odjíždí do Švýcarska, zde se sblíží s rodinou bankéře a s jeho dvěma syny a pak náhle uprostřed domácího plesu odchází do hor a tady spáchá sebevraždu. **Nemilovaná** – příběh židovské dívky, která ze strachu před transportem do koncentračního tábora prodává své tělo německým důstojníkům. Bohužel nakonec stejně v KT skončí pod číslem 44. **Modlitba pro Kateřinu Horowitzovou. Miláček** – děj se odehrává v Izraeli koncem 40. let. Hrdinou je novinář prožívající krátký milostný příběh s izraelskou dívkou.

Josef Škvorecký

(1924 –)

– vystudoval filozofii na pražské univerzitě, později začínal jako redaktor. Hned svými prvními literárními díly „negativně“ ovlivnil svou budoucí dráhu spisovatele, když psal úplně jinak, než se tehdy žádalo. Okolnosti ho později přinutily emigrovat do Kanady, kde žije dodnes a kde přednáší na Torontské univerzitě a zde také založil nakladatelství **Publishers 68** – kde vydával v češtině knihy našich zakázaných spisovatelů. Do literatury vstoupil románem **Zbabělci** – ve kterém vypráví příběh mladých lidí z úplného závěru 2. sv. Mladou generaci s Dany Smiřickým (autobiografické prvky) vylíčil jako generaci, která i za války se chce milovat, hrát jazz a kašle na falešné hrdinství svých otců a matek. Kniha je zajímavá i po jazykové stránce – užívá hovorovou češtinu i vulgarismu. Dany Smiřický se objevuje i v dalších jeho dílech:

Tankový prapor – Dany na vojně a obraz naší armády počátkem 50 let.

Prima sezóna – milostná trápení Danyho.

Příběh inženýra lidských duší – stárnoucí Dany žijící v Torontu, který se ve vzpomínkách vrací až do dob protektorátu.

Škvorecký psal zdařilé detektivky: **Příběhy pro pátera Noxe**, **Smutek poručíka Borůvky**, **Konec poručíka Borůvky**. Novely: **Legenda Emöke**, **Lvíče**.

Ladislav Mňačko

(1919 – 1994)

– slovenský prozaik a novinář, který pro své postoje musel opustit republiku. Jeho nejznámější protiválečný román **Smrt si říká Engelchen** – vylíčil zde autentické události kolem vyvraždění valašské vesnice Ploština. Hlavní hrdina těžce zraněný voják Voloda vypráví sestřičce příběh mladé ženy Marty, která naoko spolupracovala s Němci, aby mohla pomáhat partyzánům. Po válce však raději zvolila dobrovolný odchod ze života, protože se bála výsměchu a pohrdání.

Opožděné reportáže – v této knize píše otevřeně o politických procesech v 50 letech.

Jak chutná moc – zde vylíčil praktiky totalitních prezidentů a jejich kult osobnosti.

Ivan Klíma

(1931 –)

(nositel vyznamenání prezidenta republiky a laureát ceny France Kavky – Německo)

- je to jeden z našich nejvýznamnějších spisovatelů, hlavním námětem jeho knih je vztah muže a ženy ve všech podobách. **Moje první lásky** – povídková kniha o jeho prvních milostných vzplanutí.

Moje zlatá řemesla a Láska a smetí – v těchto povídkových knihách líčí období, kdy se nemohl žít jako spisovatel a ačkoliv byl vysokoškolsky vzdělán pracoval jako popelář, metař apod. Zachycuje zde svět lidí s úplně jinou životní filozofií jednoduchou a obyčejnou, ale často moudrou.

Milostné léto – román ve kterém vypráví příběh muže 40cátníka, který se zamiloval do mladičké studentky a je ochotný tomuto vášnivému vztahu obětovat všechno: rodinu, práci, brzy ale zjistí, že dívka je bezcitná a egoistická, že ho pouze využívá a takových vztahů udržuje víc.

Soudce z milosti – zde zachytil zvláštní svět právníků a justice a líčí zde problém právníkova svědomí, který musí rozhodnout o lidských životech. **Malomocní** – o smrtelně vážně nemocných lidech, o jejich psychice.

Milenci na jednu noc, Milenci na jeden den, Krteček.

Ludvík Aškenazy

(1921 – 1986)

– prozaik a publicista, pocházel z Českého Těšína, střední školu studoval v Polsku, ale univerzitu dokončil ve Lvově na Ukrajině. Za 2. sv. působil v Rudé armádě a zúčastnil se osvobození tehdejšího Československa. Po válce pak pracoval jako rozhlasový redaktor a působil jako spisovatel. Těžiště jeho tvorby tvoří povídky, nesmírně lidské, bez násilí, o krásných vztazích mezi lidmi a především mezi rodiči a dětmi.

Májové hvězdy, Dětské etýdy, Psí život.

Vajíčko – Pokštefl – chodil na Gympl a dělal si legraci z lidí telefonem. Nejvíce pak z pana Kohoutka a každý pátek ho otravoval a ptal se na Slepíčku, pan Kohoutek ale byl vždy přívětivý a i po válce vše dobře dopadlo.

Ludvík Vaculík

(1926 –)

– působil jako spisovatel a novinář je znám jako autor manifestu 2000 slov, který nastartoval politické změny v roce 87. Významný román je román **Sekyra** – ve kterém se jako dospělí muž vrací do rodných míst (Jihomoravská vesnice) a s úžasem sleduje jakými proměnami prošla. Román je autobiografický a otevřeně zde zachytil generační a politická spor otce a syna.

Rušný dům – zde zachytil svoji zkušenost vychovatele na chlapeckém internátě, při své práci uplatňuje nové pedagogické postupy, kdy dopřává svým svěřencům svobodu jednání a myšlení a odmítá tvrdou disciplínu a dril. **Český snář** – je psáno formou deníku od ledna 79 do února 80. A otevřeně zachytil život disidentů i svůj život soukromý. Vystupuje tu řada autentických osob. Byl vynikající fejetonista – **Stará dáma se baví**.

Milan Kundera

(1929 –)

– ve světě patří k našim nejvýznamnějším spisovatelům, počátkem 70 let znechucen totalitou odchází do Francie kde dodnes žije. Do literatury vstoupil básnickými sbírkami **Monology**, **Člověk, zahrada širá**.

Žert – hlavním hrdinou je student Ludvík, který pošle z legrace své přítelkyni pohlednici s tímto textem: „Optimismus je opium lidstva, ať žije Trocký“ za tento čin je vyloučen ze studií, vojnu musí odsloužit u „černých baronů“ a i v zaměstnání je poznamenán tímto prohřeškem z mládí. Po letech se na vinobraní setká s člověkem, který je strůjcem jeho špatného osudu a rozhodne se mu pomstít. Svede mu ženu, avšak pomsta mu nevyjde. **Směšné lásky** – 3 sešity milostných povídek (**Falešný autostop**) – dva mladí lidé jeli na dovolenou, dívka si musela odskočit a když se vrátila začala si hrát na stopařku. Mladík tuto hru přijal, později ji opil a jelikož hráli hru, kde oba používali opačné povahy, on takové ženy přímo nasnášel a tak jí sprostě ponižoval, ani jeden z nich však nedokázal tuto hru ukončit...

Nesnesitelná touha bytí – vypravuje zde příběh lékaře Tomáše, který si zakládá na své svobodomyšlnosti. Po čase poznává dívku Terezu se kterou odchází do Švýcarska. Tereza se po čase vrací domů a Tomáš zjistí, že bez ní nemůže být. Pak se politicky proviní a je zbaven práce a pracuje jako umývač oken. Později oba odchází na venkov, kde zahynou při dopravní nehodě.

Nesmrtelnost, Valčík na rozloučenou, Život je jinde.

Pavel Kohout

(1928 –)

– vynikající dramatik a spisovatel, představitel charty 77, začínal jako básník a později divadelní hrou: **August August** – klaun, hra se odehrává v prostředí cirkusu a vypráví o nenaplněných lidských tužbách.

Katyně – hlavní hrdinkou je dívka Lízinka, která se nedostane na gymnázium a tak se přihlásí na střední školu pro katy. Už při přijímacích zkouškách musí prokázat vlohy pro toto povolání (zabít kapra nebo kuře), později v průběhu studia dochází ke skutečným popravám. Tímto absurdním románem, kritizuje Kohout především 50 léta, kdy popravy byli běžnou realitou. **Hodina tance a lásky** – román ve kterém zachytil válku očima Němců, hlavní hrdinou je velitel koncentračního tábora, který se snaží před svou dcerou utajit zvěrstva v KT. Seznámí ji s mladým důstojníkem a objedná ji balerínu, která ji má učit baletu, dívka nakonec vše prohlédne.

Kde je zakopán pes – memoáromán na chartu 77. **Konec velkých prázdnin** – zde zachytil osudy našich emigrantů na západě.

Václav Havel

(1936 –)

– vůdčí osobnost českého disidentu, náš bývalý prezident. Proslavil se především jako autor těchto dramát: **Audience** **Vernisáž** **Largo desolato** **Žebrácká opera** **Zahradní slavnost** Jde o tzv. absurdní dramata tzn. absurdním způsobem poukazuje na absurditu své doby (opakuje dialogy, scény, apod.).

Dálkový výslech

Dopisy Olze

Filozofická díla o smyslu lidského života, pravdivě v nich zachytil vyšetřovací praktiky tehdejšího STB.

Soudobá literatura

Daniela Fisherová

(1948 –)

– vystudovala FAMU, v současné době působí jako spisovatelka, autorka divadelních her a pořadů pro děti a mládež. Do literatury vstoupila dvěma dramaty:

Prst, který se nikdy nedotkne a **Náhlé štěstí** – zachytila zde citové zmatky dospívání i generační problémy.

Přísudek je v této větě podmět

Duhová jiskra

Jiskra ve sněhu

krátké filozoficky laděné povídky o smyslu lidského života, v mnohém připomínají orientální pohádky a bajky.

Eva Kantůrková

(1930 –)

– vystudovala filozofickou fakultu, později působila jako redaktorka v Mladé Frontě. V roce 69, kdy otevřeně vystoupila proti okupaci Československa se ocitla na indexu. Později podobně jako Havel byla souzena v Ruzyňské věznici.

Přítelkyně z domu smutku – autobiografický román, dílo vyniká mistrnými charakteristikami jejich spoluvězeňkyň. Zachytila praktiky vyšetřujících STB i duševní traumata intelektuálky, která se ze dne na den ocitne ve špíně a hnusu.

Smuteční slavnost

Po potopě

Jan Hus

Nejsi...

Iva Hercíková

(1935 –)

– vystudovala DAMU a začínala jako scenáristka filmů pro děti na mládež. **Pět holek na krku, Jsem nebe.** V roce 1986 emigrovala do USA, ale dnes žije opět trvale v ČR. Píše o ženách a pro ženy: **Lékař duší i zvířat, K domovu se nedívej Anděli, Hester aneb o čem ženy sní.** V současné době experimentuje na stránkách časopisu Vlasta spolu s **Halinou Pavlovskou** a **Michalem Vívegem**, kdy se střídají v psaní kapitol 1 románu. **Dvakrát do jedné řeky nevstoupíš.**

Vladimír Páral

(1932 –)

– vystudoval vysokou školu chemicko-technologickou a prostředí chemických továren se často objevuje v jeho prvotinách. Do literatury vstoupil v 60. letech prvotinou **Veletrh splněných přání** a rázem se stal oblíbeným a čteným autorem. **Soukromá vichřice, Katapult, Milenci a vrazi, Profesionální žena** – zachytil zde obyčejný rytmus lidského života, všednost a stereotyp, kdy se podle něj všechno neustále opakuje, v lásce, v práci apod. a tento pocit ho ubíjí. **Mladý muž a bílá velryba** – psychologický román. **Válka s mnohozvířetem, Romeo a Júlie 2300** – sci-fi. **Playgirls 1.**

Eda Kriseová

(1940 –)

Kočí životy

Pomejenka

Životopis Václava Havla

Radek John

(1954 –)

– spisovatel a publicista, začínal jako autor filmových scénářů, které reagovali na problémy totalitní společnosti (veksláctví, vandalismus sportovních fanoušků). **Bony a Klid, Proč?, Sněženky a machři, Jak se tak trochu písknout.** Do literatury vstoupil prvotinou **Džínový svět.** Nejznámější **Memento** s protidrogovou tematikou – hlavním hrdinou je bývalý student Michal Otava, pochází z úplné rodiny, ale otec je despotický a matka přehnaně starostlivá. Drogou Michal ochutná ze zvědavosti a pak už se dostane do soukolí závislosti, nepomůže mu ani jeho dívka Eva, která ho naopak stahuje na ještě větší dno. „Konec Michala“ je strašlivý, předávákuje se tak nešťastně, že si zničí mozkové buňky a zůstanou mu jen základní životní funkce – tzv. „živá mrtvola“.

Jak jsem viděl Ameriku – kniha reportáží. Dnes působí v televizi NOVA v publicistickém pořadu:

Na vlastní oči.

Michal Viewegh

(1962 –)

– vystudoval češtinu a pedagogiku, dnes působí jako spisovatel, patří k našim nejčtenějším autorům. **Báječná léta pod psa** – autobiografický román, ve kterém zachytil atmosféru totality 70. – 80. let s důrazem na situaci ve vlastní rodině. **Báječná léta s Klausem** – volně navazuje. **Výchova dívek v Čechách**, **Nápady laskavého čtenáře**, **Účastníci zájezdu**.

Soudobý literární kontext

František Nepil

Rudolf Křesťan

Jarmila Loukotková

Valja Stýblová

Zdena Frýbortová

Ondřej Neff